

**ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО**

**Інститут філології й журналістики
Кафедра журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю**

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**ПРЕДСТАВЛЕННЯ ВОЇНА АТО У ПУБЛІКАЦІЯХ
ОБЛАСНОЇ ГАЗЕТИ «33-Й КАНАЛ» (2014-2015 рр)**

Студентки групи 4-Ж

галузі знань 0303 Журналістика та інформація
напряму підготовки 6.030301 Журналістика

Шеремети Оксани Сергіївни

Науковий керівник: доцент, доктор наук із
соціальних комунікацій **Чекмишев О. В.**

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ Оцінка ECTS _____

Голова комісії: _____

Члени комісії: _____

_____
_____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ: ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР	6
1.1 Антитерористична операція на Донбасі: історичний зріз.....	6
1.2 Образ патріота, захисника України у дослідженнях науковців.....	21
РОЗДІЛ ІІ. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ОБРАЗУ ВОЇНА АТО У ГАЗЕТИ «33-Й КАНАЛ»	29
2.1 Газета «33-й канал» – вінницький обласний тижневик.....	29
2.2 Бійці-вінничани АТО: аналіз газетних публікацій та їхня жанрова розмаїтість.....	30
ВИСНОВКИ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	45

ВСТУП

Актуальність дослідження. Антитерористична операція на сході України є актуальною темою життя українського суспільства впродовж останніх років. Важливим аспектом є те, що будь-яка армія повинна мати справжніх патріотів та героїв, які готові на самопожертву. Кожен чоловік повинен уміти захищати свою сім'ю та Батьківщину, адже вони є патріотами і захисниками в першу чергу.

Образ героя України досліджується науковцями давно. Цією темою займалися такі вчені як В. Кузь, Ю. Руденко, О. Губко, І. Крупський, Н. Волошина, Г. Ващенко, І. Бех, К. Чорна. Проте невивченим та актуальним залишається питання образу патріота на шпальтах регіональної преси, яка є основою формування світогляду громадян.

Висвітлюючи події на сході, українські засоби масової інформації зазвичай вибирають драматичні кадри. Така інформаційна політика була виправдана тим, що це дозволяло пробудити волонтерів, мобілізувати людські та матеріальні ресурси на допомогу бійцям АТО.

Російська пропаганда переконує, що українці – народ лінивий. Але це неправда, бо вони – справжній народ-військо. У новій війні за незалежність, що почалася 2014 року, твориться нова армія. Тому важливо дослідити та проаналізувати як у регіональній пресі представляють героїв-воїнів АТО, зокрема у Вінницькій обласній газеті «33-й канал».

Мета дослідження полягає у цілісному аналізі образу воїна АТО та визначенні основних засобів його творення вінницькою газетою «33-й канал».

Досягнення цієї мети вимагає розв'язання таких дослідницьких завдань:

- з'ясувати сутність і зміст патріотизму сучасного суспільства та його місце в системі духовних цінностей;
- окреслити хронологію АТО;
- проаналізувати риси «гібридної війни»;

- визначити коло соціальних питань газети «33-й канал»;
- дослідити проблемно-тематичне розмаїття публікацій на воєнну тематику;
- з'ясувати жанрові особливості висвітлення подій АТО;
- охарактеризувати образ бійця АТО, що репрезентується в газеті.

Об'єктом дослідження стали публікації про АТО у вінницькій обласній газеті «33-й канал».

Предмет дослідження – образ сучасного патріота України, бійця АТО в досліджуваному часописі.

Для досягнення поставленої мети та розв'язання визначених завдань у роботі застосовано комплексний підхід до вивчення явищ, який включає описовий, типологічний, системний, історичний, структурно-функціональний, соціологічний та статистичний **методи дослідження**.

Теоретико-методологічною основою наукової роботи є наукові праці, монографії, підручники, навчальні посібники, наукові статті, що стосуються теоретичних та практичних засад журналістики, розвитку регіональної преси, Зокрема праці М. Недопитанського, А. Москаленка, І. Михайлина, А. Левченка, В. Кулика, О. Плюща, Ю. Фінклер, тощо, а також розвідки сучасних науковців про типологію війни й образ воїна ХХІ століття (І. Крупського, Є. Магди, Н. Волошиної, Г. Ващенко, І. Беха, Р. Додонова та ін.).

Джерелами роботи є публікації в газеті «33-й канал» за 2014-2015 роки.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що на підставі комплексного аналізу наукових джерел окреслено образ патріота України та сформульовано способи й засоби його творення в сучасній регіональній періодиці.

Практичне значення дослідження. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані в спецкурсах, спецсемінарах із журналістики, при

написанні курсових і дипломних робіт, під час подальшого вивчення української регіональної преси.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що вперше з'ясовано виміри патріотизму сучасного українського героя на сторінках газети «33-й канал».

Апробація результатів дослідження. Робота обговорена й рекомендована до захисту на засіданні кафедри журналістики, реклами та зв'язків з громадськістю інституту філології й журналістики Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Основні результати дослідження апробовані на звітній науковій конференції викладачів, аспірантів і студентів інституту філології й журналістики (19-20 квітня 2016 р.). Опубліковано статтю «Образ воїна АТО в публікаціях обласної газети «33-й канал» у збірнику наукових статей «Журналістика й мистецтво слова» (випуск 8. – С. 227).

Структура дипломної роботи. Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаної літератури (27 позицій).

РОЗДІЛ І.

РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ ВІЙСЬКОВИЙ КОНФЛІКТ: ГЛОБАЛЬНИЙ ВИМІР

1.1 Антитерористична операція на Донбасі: історичний зріз

Починаючи з 2000-х років на території України розпочато масштабну дезінформаційну політику Російської Федерації з антиукраїнської і антизахідної пропаганди та активна агітація доктрини «Русского мира» щодо возз'єднання нібито найбільш розділеного народу у світі – «русских». Ідейним підґрунтям доктрини слугує реваншизм Російської Федерації за розпад Радянського союзу, яке полягає в реставрації Росії у кордонах СРСР до 1991 року та відновленні колишньої «зони впливу в межах радянського табору» країн Європи і Азії. Згідно з доктриною «Русского мира», «русскими» вважаються три категорії населення світу: етнічні росіяни, незалежно від того, де вони проживають; російськомовне населення, незалежно від національності; співвітчизники, які коли-небудь проживали на території Російської імперії, СРСР та інших державних утворень, а також їх нащадки.

З листопада 2013 року, що ознаменувався спалахом в країні Революції гідності, кремлівська пропаганда еволюціонувала у відверто шовіністичну, агресивно імперську, брехливу інформаційну війну проти України, яка мала за мету підготувати суспільну думку у світі до зовнішньої агресії Російської Федерації щодо України.

За твердженнями політологів, з початком опору України військовій агресії Російської Федерації на території Донецької і Луганської областей та окупації і анексії Криму, інформаційна політика Російської Федерації перекваліфікувалася у тотальну військову дезінформаційну агресію, спрямовану на те, аби демонізувати в очах російського та світового суспільства керівництво України [26].

ЗМІ інформують, що від 20 липня 2013 року на українсько-російському кордоні митницею Російської Федерації розпочато безпідставну тотальну перевірку із частими затримками транспортних засобів українських товаровиробників. 29 липня, за висновком Росспоживнагляду, митною службою Російської Федерації було введено заборону на імпорт до Митного союзу шоколаду та іншої продукції української компанії «Roshen». За результатами незалежних експертиз санітарних служб Білорусі, Казахстану, Молдови та Таджикистану претензії відомства Росії були спростовані та відновлене постачання кондитерських виробів компанії до своїх країн, оминаючи Росію [19].

14 серпня митною службою Російської Федерації до переліку «ризикованих» було включено усі без винятку українські експортери та фактично блоковано їх поставки до Росії на невизначений час, внаслідок чого на прикордонних перепускних пунктах стали утворюватися черги із кількох сотень автомобільних фур та залізничних вагонів з українськими товарами. Радником президента Російської Федерації Сергієм Глазьевим такі дії влади були пов'язані з асоціацією України і Європейського союзу, та наголошено про посилення митного адміністрування у разі підписання Україною угоди про асоціацію з Європейським Союзом. 19 серпня між Міністерством доходів і зборів України та Федеральною митною службою Росії відбулися переговори, за результатами яких було оголошено про припинення експортної блокади України Російською Федерацією. Однак, на практиці додаткова процедура контролю російськими митницями не була припинена.

20 лютого 2014 року Російською Федерацією розпочато інтервенцію до Автономної Республіки України Крим та міста Севастополя з подальшою окупацією півострова. 27 лютого Збройними силами Російської Федерації у формі однострою без розпізнавальних знаків («зелені чоловічки») захоплено й блоковано офіційні адміністративні українські будівлі, аеропорти, установи зв'язку, засоби масової інформації у Сімферополі та Севастополі, а також Верховну Раду Криму, де було взято в заручники частину депутатського

корпусу та примушено до оголошення про проведення 25 травня референдуму щодо розширення автономії Криму. Невдовзі дату референдуму було двічі змінено: спершу перенесено на 30 березня, а потім – на 16 березня. У референдумі (за неперевіреною ніким, у тому числі жодними міжнародними спостерігачами, інформацією) взяли участь близько 30 відсотків громадян з правом виборчого голосу. За оголошеними організаторами ніким не визнаними результатами референдуму, за приєднання до Росії у Криму (крім Севастополя) буцімто проголосувало 96,77% учасників голосування, у Севастополі – 95,6%. На сайті ради при президентові Росії з питань розвитку громадянського суспільства та прав людини на короткий час з'явилася інформація, що у референдумі брало участь не більше 30%, з яких близько 50% висловилося за приєднання до Російської Федерації, дані про 30-40 відсоткову явку оприлюднив і Меджліс кримськотатарського народу. У Севастополі проходив окремий референдум, оскільки формально місто не входить до Автономної Республіки Крим [22].

Також шляхом маніпуляцій було змінено і формулювання питання – замість розширення автономії оголошено про приєднання до складу Росії.

11 березня 2014 року під тиском російських силовиків Верховною Радою Автономної Республіки Крим була прийнята Декларація незалежності Автономної Республіки Крим та міста Севастополя, згідно з якою Автономна Республіка Крим включно з містом Севастополь є суверенною державою, яка за відповідних результатів референдуму має право звернутися до Росії щодо включення території до складу федерації на правах суб'єкта. 16 березня відбувся псевдореферендум про статус Криму, на якому за офіційними даними узяли участь 96,77% жителів Кримського півострова, у тому числі 123% жителів міста Севастополь (474 137 осіб). 17 березня Верховною Радою Автономної Республіки Крим проголошено незалежність Республіки Крим, а 18 березня у Георгіївській залі Московського Кремля Президентом Росії Володимиром Путіним спільно з самопроголошеними Головою Ради Міністрів АРК Сергієм Аксьоновим, спікером Верховної Ради АРК

Володимиром Костантиновим, та головою СМДА Олексієм Чалим підписано Договір про прийняття Республіки Крим до складу Росії. 21 березня Рада Федерації Росії прийняла закон про ратифікацію Договору від 18 березня та закон про утворення нових суб'єктів федерації – Республіки Крим та міста федерального значення Севастополь [22].

Російсько-українська війна на сході України, також Російська збройна агресія на сході України – збройний конфлікт на частині території Донецької і Луганської областей України між з одного боку – організованими та керованими з РФ незаконними збройними формуваннями Донецької і Луганської «народних республік», визнаних Україною терористичними організаціями, за підтримки регулярних військових частин РФ та з другого боку – українськими правоохоронцями із залученням Збройних сил України [19].

Хронологію конфлікту на Сході України ми вивчали за матеріалами сайту «Української правди» [27]. Журналісти стверджують, що конфронтація конфлікту в регіоні розпочалася в середині квітня 2014 року, коли озброєні групи проросійських активістів почали захоплювати адмінбудівлі та відділки міліції у містах Донбасу (зокрема, у Слов'янську, Артемівську та Краматорську). Українська влада у відповідь заявила про проведення Антитерористичної операції із залученням Збройних сил. Поступово протистояння переросло у масштабний воєнний конфлікт.

Масові захоплення адмінбудівель у Донецькій області були спровоковані силами розвідувально-диверсійних підрозділів збройних сил Російської Федерації, коли російські диверсанти, відкрито застосовуючи зброю, зайняли у Слов'янську та Красному Лимані Донецької області ряд державних установ і будинки силових структур. Вони не тільки постачали зброю, а і безпосередньо допомагали сепаратистам в розхитуванні ситуації. Російська влада неодноразово заявляла про своє несприйняття Антитерористичної операції і вимагала її припинення та початку переговорів з бойовиками.

Протягом березня-квітня 2014 року за участю керівництва російських спецслужб у східних, центральних та південних регіонах України було організовано серію пропагандистських акцій за відокремлення півдня і сходу України та приєднання цих регіонів до Російської Федерації, проведення референдуму щодо федерального устрою в країні, надання російській мові статусу другої державної та проти української влади.

Незважаючи на численні докази присутності російських військ на території України, офіційно Росія не визнає факту свого вторгнення в Україну, відтак з українського боку війна розглядається як неоголошена. Ряд українських політиків називають війну на сході України «гібридною війною» Росії проти України.

17 березня наказом виконуючого обов'язки Президента України Олександром Турчиновим було розпочато першу хвилю мобілізації на особливий період тривалістю 45 днів, в ході якої було здійснено призов військовозобов'язаних та резервістів до Збройних сил, Національної гвардії, Служби безпеки, Державної прикордонної служби, Державної спеціальної служби транспорту та інших військових формувань України.

Враховуючи військову перевагу Російської Федерації, позицію її керівництва щодо класифікації зовнішньої військової агресії Росії як внутрішньої загрози України, з метою недопущення подальшого введення регулярних російських військ на територію України, прикритих «миротворчою місією» та реалізації «абхазько-осетинського сценарію», 14 квітня 2014 року в Україні була розпочата антитерористична операція без введення воєнного стану. Зоною проведення антитерористичної операції було охоплено Донецьку і Луганську області (з 14 квітня 2014 року), а також Ізюмський район та м. Ізюм Харківської області (з 14 квітня по 7 вересня 2014 року) та (з 2 грудня 2015 року – до сьогодні).

17 квітня 2014 року в Женеві за участю вищих дипломатичних представників України, ЄС, США та РФ відбулися Чотиристоронні

переговори щодо деескалації збройного конфлікту між Російською федерацією та Україною.

Позиція української сторони вимагала від Росії виконання 5 основних вимог:

1. Припинити підтримку терористів у східних регіонах України;
2. Відкликати своїх диверсантів звідти;
3. Відкликати своїх спецпризначенців;
4. Скасувати рішення Держдуми про дозвіл на використання військ на території України;
5. Повернути анексований Крим [26].

За підсумками шестигодинної зустрічі, сторонами узгоджено ряд дипломатичних домовленостей. Російську Федерацію зобов'язано роззброїти свої незаконні озброєні формування та повернути незаконно захоплене майно законним власникам. У свою чергу українська сторона гарантувала амністію учасникам протестів, за винятком тих, кого буде визнано винним у скоєнні тяжких злочинів; та зобов'язалася забезпечити всеохоплюючий, прозорий і відповідальний конституційний процес в країні. Учасники зустрічі рішуче засудили та відкинули всі прояви екстремізму, расизму та релігійної нетерпимості, включаючи прояви антисемітизму та зобов'язали сторони конфлікту утриматися від будь-яких форм насильства, залякування або провокаційних дій. Питання щодо повернення Автономної Республіки Крим Україні та відведення російських військ на східному українському кордоні не були вирішені.

З метою відстеження імплементації вищезазначених кроків, учасниками переговорів ініційовано створення Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ у складі міжнародних спостерігачів з 57-ми країн, у тому числі і представників Російської Федерації.

Упродовж квітня-травня 2014 року під обстрілом бойовиків знаходилися Краматорськ, Слов'янськ, Красний Лиман, Волноваха, Маріуполь.

13 червня о 4:50 ранку із залученням бійців Національної гвардії України, МВС України та територіальної оборони України «Азов» і «Дніпро-1» розпочата антитерористична операція по тотальній ліквідації терористичних осередків проросійських злочинців в місті Маріуполь. У ході операції силовими органами України були знищені опорні пункти проросійських бойовиків, ліквідована їхня військова техніка, нейтралізовані самі зловмисники та відновлено контроль над усіма незаконно захопленими спорудами міста.

14 червня 2014 року приблизно о 1 годині 10 хвилин ночі при посадці в аеропорту «Луганськ» про російськими бойовиками був збитий з ПЗРК «Ігла» та великокаліберного кулемета військово-транспортний літак 25-ї військово-транспортної авіабригади Повітряних Сил Збройних Сил України Іл-76МД. На борту літака перебувало 40 десантників 25-ї окремої Дніпропетровської повітряно-десантної бригади та 9 членів екіпажу. В результаті обстрілу весь екіпаж, що перебував на борту збитого літака, загинув. Трагедія стала найбільшою з початку антитерористичної операції і найбільшою одночасною втратою Збройних сил України за період незалежності України.

16 червня Міністерством внутрішніх справ України розпочато укомплектування та спеціальна військова підготовка Корпусу резервних підрозділів оперативного та спеціального призначення Національної гвардії України, сформованого з добровольців.

20 червня 2014 року Петро Порошенко віддав наказ силам АТО з 22:00 п'ятниці 20 червня по 10:00 четверга 27 червня 2014 року в односторонньому порядку припинити бойові дії на окупованих терористами територіях України та закликав бойовиків до участі в переговорах з метою мирного врегулювання інциденту на Донбасі.

23 червня 2014 року за участю представників України, Міжнародних спостерігачів, Російської Федерації і терористів відбулася перша зустріч трьохсторонньої Контактної групи з мирного врегулювання ситуації на сході

України, в ході якої проросійські бойовики зобов'язалися припинити вогонь та пересування незаконних збройних угруповань на території України. Однак, на практиці домовленості проросійськими злочинцями так і не були виконані.

27 червня відбувся другий раунд переговорів Контактної групи з мирного врегулювання ситуації на сході України, за результатами яких проросійськими бойовиками були звільнені спостерігачі ОБСЄ, ув'язнені ними ще на початку червня. У відповідь на це українською владою було продовжено одностороннє перемир'я до кінця тижня – 30 червня 2014 року. Рішення влади викликало широке обурення в суспільстві та спричинило масові мітинги населення, адже терористичні акти не припинялись: впродовж останнього тижня проросійськими бойовиками здійснено 108 диверсійних актів на висоті Карачун, у містах Краматорськ, Амвросіївка, Рубіжне та Донецьк, в результаті чого загинули 27 та поранено 69 військових України, знищено в повітрі вертоліт гуманітарної допомоги Мі-8 та захоплена військова частина ЗСУ 3004.

Враховуючи позицію російського керівництва з нехтування домовленостей тристоронньої Контактної групи з мирного врегулювання ситуації в Донецькій і Луганській областях та продовження просування проросійського військового контингенту в глиб території України, 1 липня 2014 року силовими структурами України розпочата повномасштабна військова операція з активного контрнаступу на всій лінії фронту та тотальної ізоляції зони конфлікту від військового забезпечення з боку Російської Федерації.

Станом на 4 липня 2014 року українськими військовими з початку антитерористичної операції було звільнено 17 населених пунктів, а під контролем урядових сил знаходилось 23 з 36 районів Донецької (13 з 18) та Луганської (10 з 18) областей.

Влітку 2014 року відбувалася операція зі звільнення стратегічно важливого транспортного вузла Лисичансько-Сєверодонецької агломерації,

бої на околицях Луганська, стратегічно важливу висоту – курган Савур-Могила.

28 серпня 2014 року радник міністра внутрішніх справ Зорян Шкіряк заявив в ефірі Еспресо.TV, що відбувається вторгнення Росії в Україну. До цього були лише розрізнені заяви з прес-служби про чергову військову колону з Росії, що перетнула кордон у районі міста Новоазовська.

5 вересня 2014 року у Мінську було підписано угоду про припинення вогню на Донбасі. Робота контактної групи у Мінську була продовжена, сторони підписали наступний меморандум у ніч проти 20 вересня 2014. Проте, станом на 2 грудня 2014 року, бої та обстріли продовжуються. У той же час, бойовики та російські війська продовжували щоденні обстріли позицій українських військових на різних ділянках фронту.

13 січня на контрольно-пропускному пункті автошляху (Маріуполь – Слов'янськ), поблизу села Бугас Волноваського району Донецької області, проросійськими силами з артилерії були розстріляні 13 та поранено 18 мирних людей – пасажирів рейсового автобуса «Златоустівка – Донецьк», який в той час проходив паспортну перевірку.

15 січня бойовики поновили активний наступ на Донецький аеропорт. Про наміри захопити аеропорт заявив ватажок ДНР Олександр Захарченко. Успішна оборона аеропорту тривала до 19 січня, проте ситуація погіршилася після того, як бойовикам вдалося підірвати частину перекриття другого поверху. До 22 січня українські військові змушені були залишити об'єкт. За підрахунками військового експерта Олександра Кривоносова за весь період перебування українських військових в донецькому аеропорту загинуло понад 200 осіб, а поранено – понад 500.

22 січня проросійськими військовими здійснено артилерійський обстріл зупинки громадського транспорту «Завод Донгормаш» Ленінського району Донецька, в наслідок чого, загинули 8 та поранено 13 жителів міста. 27 січня 2015 року Верховна Рада України визнала Російську Федерацію агресором.

24 січня 2015 року проросійським незаконним збройними угрупованням «ДНР» із лівобережжя річки Кальміус було вчинено серію артилерійських обстрілів по житловому мікрорайону «Східний» міста Маріуполь та блокпостах Збройних сил України, у результаті чого загинули 30 мешканців міста та військовослужбовець, а також 117 осіб поранено. Відповідальність за здійснення терористичних актів в обласному центрі Донецької області офіційно взяв на себе лідер терористичної організації «ДНР» Олександр Захарченко.

10 лютого 2015 року проросійськими військовими ракетами реактивної системи залпового вогню «Торнадо» здійснений обстріл житлових кварталів Краматорська та військового аеродрому поблизу міста. Загинули 17 мирних жителів, поранені 64 особи, серед них 5 дітей.

Протягом 11-12 лютого 2015 року в Палаці Незалежності Мінська відбулася одночасно третя зустріч лідерів держав у нормандському форматі Україна – Німеччина – Франція – Росія Петра Порошенка, Ангели Меркель, Франсуа Олланда, Володимира Путіна та четверта зустріч тристоронньої Контактної групи з мирного врегулювання ситуації на сході України Гайді Тальявіні, Леоніда Кучми, Михайла Зурабова, Ігоря Плотницького, Олександра Захарченка та інших високопосадових осіб. 12 лютого в ході 16-ти годинних переговорів Мінського саміту, сторонами конфлікту був узгоджений комплекс додаткових заходів щодо виконання Мінських угод від 5 вересня 2014 року.

У січні-лютому 2015 року відбулася головна битва між українською армією та незаконними збройними формуваннями. До цього часу сили АТО протягом дев'яти місяців забезпечували ізоляцію кризового району на сході України та не допускали його розширення на решту території держави.

Важливою подією стали бої за Дебальцево. «Можливо Дебальцеве врятувало Україну. Ми не дозволили ворогу піти далі. Вони там два місяці прогризали, вони туди стягнули все, що тільки можна. Ми їх там стільки

покрошили. Тому ні про які домовленості не може бути і мови», – розповів один із військовослужбовців.

Настав час коли обидві сторони починають нарощувати сили. З Росії йдуть нові гумконвої, Україна проводить 3 хвили мобілізації та призови на строкову службу. Сотня підприємств виготовили півтори тисячі одиниць військової техніки, ще дві тисячі відремонтовано. Армію починають реформувати.

Співвідношення сторін у зоні АТО збільшується. Більше 70-ти тисяч військових, 360 танків, півтори тисячі бронетранспортерів та тисяча артилерійських систем на українському боці на противагу сорока п'яти тисячам російсько-терористичних військ також 600 танків, півтори тисячі БТРів та майже тисяча артилерійських систем.

У 2015 Україні все частіше починають допомагати міжнародні партнери. Проводяться спільні навчання, виділяються кошти на трастові фонди, передача не летальної зброї та екіпірування, серед яких канадські телевізори та аптечки, американські «Хамери», які особисто приймав президент П. Порошенко. Та самі бійці АТО вкрай важливу допомогу отримують не завжди. На окремих ділянках фронту у військових не вистачає зброї та боєприпасів. У деяких випадках немає навіть елементарного – одягу чи їжі.

Найсильніший удар із забезпечення військових у 2015 році беруть на себе волонтери. Тільки фонд «Повернись живим» зібрав більше 50 мільйонів гривень. Сьогодні можна точно сказати, що завдяки людській допомозі врятовано щонайменше півтисячі військових.

Ще 2015-й відзначився активізацією всередині України окремих терористичні угруповань, харчовою та енергетичною блокадою Криму, Путін вводить війська у Сирію – паралельно зменшивши активні дії на Донбасі. Донбас став розмінною картою у великій грі Путіна.

Сьогодні на східному фронті ситуації розвивається у кількох напрямках:

- луганський напрямок: бойовики час від часу застосовують важке озброєння і здійснюють обстріл українських позицій.
- донецький напрямок: гарячими точками залишаються Зайцеве та Авдіївка. Там відбуваються мінометні обстріли. Також окупанти порушують режим тиші на інших ділянках фронту – у Луганському, Майорську, Донецькому аеропорту тощо.
- маріупольський напрямок: ворожі обстріли зафіксовано по всьому фронту – від Красногорівки і Мар'їнки до Азовського моря. Здебільшого бойовики вели вогонь у другій половині для під покровом ночі. Також зафіксовано прибуття російських спецпризначенців [14].

В. Скворець зазначає, що інформаційне суспільство породжує властиві лише йому форми протистояння, і воно не обов'язково має бути збройним чи відкритим [26]. Аналізу розвитку форм і способів ведення збройної боротьби в сучасних та майбутніх війнах (конфліктах) у вітчизняних та закордонних наукових публікаціях з військової тематики приділяється значна увага. Цій проблемі присвячено праці Р. Арзуманяна, О. Василенка, Н. Волошиної, Є. Магди, В. Горбуліна, О. Галаки, О. Ільшова, Ю. Павлюка, В. Горбунова, С. Богданова, Р. Додонова та ін.

Аналіз публікацій, присвячених військовій теорії та практиці, свідчить, що традиційне розуміння війни змінюється та вимагає корекції. Є два протилежні погляди на проблему. Згідно одного, традиційне бачення війни застаріло і не може сприяти вирішенню проблем безпеки, які ставить перед нами ХХІ століття. Інша точка зору твердить, що трансформується характер та сутність війни, але незмінною залишається її природа.

Р. Додонов зазначає, що «не викликає сумнівів лише той факт, що традиційна війна як військове зіткнення двох держав чи блоків з визначеними політичними цілями вже відійшла у минуле» [17]. Відтак, з'явилися такі поняття як «hybrid warfare» чи «network centric warfare» – гібридна війна та мережецентрична війна відповідно. Ці терміни є мають на меті дати визначення новим явищам та феноменам на полях боїв ХХІ ст.

Варто наголосити, що розробка теоретичного підґрунтя (чи осмислення) ще в процесі, принаймні, в Україні.

Характер сучасних та майбутніх війн напряму визначається тенденціями розвитку форм та способів ведення збройної боротьби. Серед них варто відзначити:

1. Зростання значення стратегічного неядерного стримування супротивника шляхом масового оснащення військ новітніми засобами збройної боротьби для ведення неядерних, неконтактних (дистанційних) бойових дій.

2. Підвищення ролі динамічності та маневреності в діях військ на розрізаних напрямках з широким застосуванням сил швидкого реагування, аеромобільних військ і військ спеціального призначення.

3. Розширення простору та масштабів збройної боротьби, перенесення бойових дій із землі і поверхні морів у повітря, під воду та у космос. Одночасне вогневе та електронне ураження військ, об'єктів тилу, економіки, комунікацій на всій території супротивника.

4. Зростання ролі протидії в інформаційній сфері та використання новітніх інформаційних технологій;

5. боротьба з міжнародним тероризмом, створення експедиційних сил для проведення миротворчих і антитерористичних операцій. Наведене ранжирування за значущістю даних тенденцій досить умовне, оскільки залежить від специфічних особливостей конкретних держав [6, с. 20].

Ф. ван Каппен визначає гібридну війну як змішування класичного типу війни з використанням нерегулярних військових формувань. Держава, яка веде гібридну війну, реалізує угоду з недержавними виконавцями – бойовиками, групами місцевого населення, організаціями, зв'язок із якими повністю заперечується [13, с. 11].

Франк Хоффман, консультант міністерства ВМФ США, один із авторів концепції «гібридної війни», наголошує, що кожній епосі властиві свої специфічні форми війни. Це вимагає щоразу нових термінологічних

розробок. Загалом сучасна епоха, на думку Франка Хоффмана, характеризується процесами гібридизації, в тому числі і у військовій сфері. Традиційні форми війни змішуються з діяльністю організованої злочинності, іррегулярними конфліктами та тероризмом [13, с. 12].

За твердженням В. Горбуліна, існують різні варіанти визначення сутності гібридної війни:

1. Військова стратегія, яка поєднує звичайну війну, малу війну та кібервійну.

2. Атака з використанням ядерної, біологічної, хімічної зброї, саморобних знарядь для терористичних атак та інформаційного тиску.

3. Складна та гнучка динаміка бойового простору (battlespace), яка передбачає швидку реакцію та адаптацію учасників протистояння.

4. Сучасний вид партизанської війни, яка поєднує сучасні технології та методи мобілізації.

5. Основний метод у асиметричній війні, яка ведеться на трьох умовних фронтах – серед населення конфліктної зони, тилового населення та міжнародної спільноти [14].

Більшість політологів зауважують, що в короткостроковій перспективі гібридна війна – це дуже виграшна тактика. Найбільше ж важить контроль за інформаційними потоками, перемога в інформаційній війні. Інформаційна війна – це узгоджена діяльність з використання інформації як зброї для ведення бойових дій. Головним стратегічним національним ресурсом стає інформаційний простір, тобто інформація, мережева інфраструктура та інформаційні технології. Власне, гібридну війну можна у найзагальніших рисах визначити як сукупність заздалегідь підготовлених і оперативно реалізованих дій військового, дипломатичного, економічного, інформаційного характеру, спрямованих на досягнення стратегічних цілей. До складових гібридної війни відносяться традиційні та нестандартні загрози, тероризм, підривні дії, коли використовуються новітні чи нешаблонні технології для протидії перевазі супротивника у військовій силі.

У гібридній війні буває важко визначити суперника, ти більше важко вести мову про правові, етичні та моральні фрейми. Без них організоване насильство веде до деградації локальних спільнот, їх варваризації [16]. Наприклад, в Україні досі тривають дискусії щодо терміну «антитерористична операція», який не відображає сутності подій в зоні конфлікту на Донбасі. З іншого боку, друга сторона протистояння, РФ, офіційно не визнає своєї участі, тож немає суперника протистояння. Так само стираються кордони війни та сценарії її початку та закінчення. Практично вся європейська політична та військова історія говорить про те, що еліти сприймають початок і закінчення війни як церемонію, певний набір дій.

Як цілком слушно наголошують військові аналітики, гібридна загроза здатна нівелювати технологічну перевагу будь-якої армії. Відсутність відкритого протистояння, використання нових тактик, дезінформації, створення за короткий час атмосфери паніки й загрози, використання живого щита з мирних мешканців продемонстрували безпорадність армії у війні нового типу. В Україні під загрозою виявились практично усі сфери суспільного життя – економіка, політика, культура пам'яті та інформаційного споживання, навіть ідентичність. Слабка диверсифікація ринків збуту української продукції, прив'язаність до російського ринку базових секторів вітчизняного господарства, відсутність альтернативних джерел постачання ресурсів – усе це перетворилося на питання національної безпеки. Промисловість, інфраструктура залишаються енерговитратними й малоефективними. Відсутність адекватної інформаційної та культурної політики спричинила культурну окупацію свідомості значної частини громадян. Зусиллями пропаганди була нав'язана штучна проблема дискримінації російськомовного населення, страх перед ефемерною загрозою «бандерівщини». Український інформаційний простір без належного російськомовного й англomовного контенту виявився замкненим, неконкурентним, не готовим донести українську позицію до світової спільноти. Очевидно, сучасна гібридна загроза українській державності з

боку РФ вимагає не просто пошуку адекватних відповідей на щоденні виклики [14].

Отже, під час військового вторгнення в Україну, Російською Федерацією широко використаний більшовицький тип ведення війни, коли після світоглядного розколу населення країни, на окремих територіях держави створювалася паралельна нелегальна альтернативна влада, яка мала тісний зв'язок з Кремлем. З метою подальшого підтримання життєдіяльності такої проросійської влади та уникнення прямого порушення міжнародного права у галузі ведення війни, Російською Федерацією здійснюється поступовий підрив громадської довіри до офіційної влади, шляхом активної інформаційної, пропагандистської промивки місцевого населення, у поєднанні з диверсіями, вчиненими силами незаконних загонів злочинців, найманців і радикально налаштованих людей, організованими та керованими спецслужбами Росії.

1.2 Образ патріота, захисника України в дослідженнях науковців

Початок ХХІ століття характеризується гострими політичною, соціально-економічною, духовною кризами і відзначається подіями, що становлять значну загрозу для існування Української держави.

За останні два роки тема патріотизму стала однією з головних у країні. Одним із центральних критеріїв патріотизму позначено бажання громадянина, за потреби, боротися за свободу і незалежність своєї Батьківщини і навіть померти за неї.

Для того, щоб окреслити образ сучасного воїна-патріота, необхідно з'ясувати ознаки, які притаманні українському героєві. Голова Українського інституту національної пам'яті Володимир В'ятрович зауважує, що «надзвичайно важливо, аби ті, хто зараз захищають українську землю, розуміли, що вони є продовжувачами справи тих, хто боронив нашу країну протягом попередніх століть...» [7].

Еволюція поглядів на патріотизм залежить від соціального устрою суспільства і пануючої ідеології в країні. Н. Волошина зазначає, що у джерелах західних філософів виділяється полісний, імперський, релігійний, державний патріотизм і патріотизм в умовах глобалізаційних процесів у світі [8, с. 11].

Полісний патріотизм пов'язаний із філософською творчістю Гомера, Перікла, Фукидіда, Демокріта, Платона, Цицерона, Сократа, Аристотеля. «Вони показали обумовленість патріотизму наявною соціальною організацією суспільства. Громадяни держав-полісів мислили себе лише в Батьківщині, яка виступала гарантом їхнього існування. При виникненні імперій ідеологи почали обстоювати необхідність імперського патріотизму» [10, с. 66-67].

На зміну полісному патріотизму прийшов корпоративний, що відповідав соціальній організації суспільства епохи Середньовіччя. У творах Х. Аквінського, А. Блаженного, І. Златоуста, А. Кентерберійського, І. Дунс-Скота та ін. пояснюється необхідність «примирення» людини зі «світовою Божою державою», від відношення до якої залежить характер патріотичних почуттів. Містком для поєднання релігійного і античного патріотизму є праці філософів епохи Відродження А. Данте, Т. Кампанелли, М. Монтеня [10, с. 68].

Позитивну роль для сучасного розуміння патріотизму відіграли погляди філософів Нового часу Ф. Бекона, Т. Гоббса, П. Гольбаха, Д. Дідро. Їхня творчість співпала із виникненням централізованої держави, для якої патріотизм, перетворюється в чинник, цементуючий суспільство. Ідеї «державного патріотизму» набули підтримки і подальшого розвитку у творчості представників німецької класичної філософії Г. Гегеля, І.Г. Фіхте, І. Канта. Ними обґрунтовано співвідношення патріотизму і космополітизму, яке зазнало подальшого розвитку в творчості сучасних західних філософів М. Нуссбаум, З. Баумана, Ю. Габермаса, що намагаються знайти місце патріотизму в умовах глобалізації та інтеграції світу [10, с. 68-69].

За всю історію Україна була незалежною і мала власну державність лише декілька століть. Але незважаючи на це, теорія і практика патріотизму України набула значного розвитку і відображена в значному масиві українських джерел, який Н. Волошина пропонує умовно поділити на декілька періодів, пов'язаних з існуванням української державності.

Найбільш ґрунтовано патріотизм козаків відтворено у працях Г. Сковороди, Д. Яворницького та М. Костомарова. В Україні сформувався особливий фізичний і психічний, духовний та інтелектуальний тип козака з високими морально-етичними якостями, високим почуттям патріотизму, незалежності, який згодом закріпився на генетичному рівні й став ознакою запорізького козацтва оспіваного українським народом у піснях і думках, що сьогодні використовується за взірцем для української молоді [11, с. 272].

З ліквідацією козацької державності України і включення її до складу Російської імперії, ідею патріотизму спостерігаємо в творах В. Винниченка, Д. Донцова, М. Драгоманова, В. Липинського, Т. Шевченка, І. Франка, Л. Українки та ін.. Покоління українських громадських діячів побачили в ній етично-організуюче підґрунтя життя українського суспільства, розуміючи патріотизм як ідею вітчизняного єднання, злагоди, захисту рідної землі [11, с. 273].

Наступний період розвитку поглядів на патріотизм пов'язаний із перебуванням України в складі Радянського Союзу. Представники творчої інтелігенції І. Дзюба, І. Драч, В. Стус, В. Сосюра, П. Тичина, О. Довженко, П. Загребельний, Л. Костенко та багато інших оспівували рідну Україну. Майже у всіх творах цього періоду відчутно пульсують думки і почуття патріотичного змісту [11, с. 275].

Значну роль у поширенні матеріалів патріотичного спрямування відіграв так званий «самовидав». Найвагомішими творами українських патріотів того часу були роботи авторів Ю. Бадзя «Право жити», І. Гея «Грані культури», В. Чорновола «Лихо з розуму» [11, с. 277].

Характеристика четвертого періоду розвитку наукових досліджень патріотизму обумовлена отриманням Україною незалежності. Незалежність поряд із здобутками висунула ряд проблемних питань, головним із яких є консолідація українського суспільства. Одним із головних чинників, здатних консолідувати українське суспільство, є патріотизм. Це обумовило активізацію діяльності українських науковців щодо його теоретичної розробки. Вітчизняні науковці В. Андрущенко, М. Михальченко, В. Бех, І. Предборська, О. Базалук, В. Бодак, В. Вашкевич, В. Воронкова, О. Гомілко, Д. Дзвінчук, В. Жадько, В. Заблоцький, Л. Рижко, Н. Скотна, І. Стогній, С. Куцепал, І. Предборська, Н. Крохмаль досліджують соціально-філософські проблеми духовного розвитку українського суспільства, прямо або опосередковано пов'язані із духовними цінностями, в тому числі й патріотизмом [11, с. 278].

Отже, патріотизм вважаємо елементом системи духовних цінностей, соціально-значимих орієнтирів діяльності суспільства. Більшість дослідників зауважують, що патріотизм – це любов до Батьківщини, що створює можливість величезної духовної самовіддачі людини, здатності до самозречення заради її збереження.

Як ми уже з'ясували, ідеалом чоловіка в українській фольклорній пам'яті постає воїн-козак, лицар, духовний аристократизм якого є прикладом, взірцем для молодих.

Україна здавна славиться своїми бійцями. Згадаймо хоча б військо Давньої Русі, українців у війську Великого князівства литовського, козаків, Українських січових стрільців, військо доби Української державності тощо.

Бути героями українці прагнули з дитинства. Зокрема, Г. Ващенко, аналізуючи коріння хоробрості нашого народу, стверджує, що українці не мали причин шукати інших земель, а відтак, маючи лагідну вдачу, не могли бути ні войовничими, ні експансивними. Свою ж землю доводилося захищати часто і тут наші прабатьки демонстрували справжню хоробрість [6,

с. 106]. «Українці, не будучи агресивними, в той же час були дуже свободолюбивими й не помирилися б зі становищем рабів...», констатує етнопсихолог [6, с. 108]. Окрім цього нашу миролюбивість Г. Ващенко виводить з екзогамії, яка «сприяла мирним і приязним відношенням до інших племен» [6, с. 106].

Дослідники пов'язують мужність з відчуттям людської гідності і цим також відрізняють її від агресивності, бо хоробрість має почуттєво-розумове, а войовничість стихійно-інстинктивне підґрунтя [3]. Таке поєднання мужності з гідністю характерне для ідеалу українського воїна княжої доби.

На не агресивність і навіть на певну пасивність українців вказують слова Г. Ващенко: «Український лицар живе для Батьківщини: завжди готовий віддати за неї життя» [6, с. 124]. На його думку, хоробрість пов'язана з глибокою гуманністю і навіть із ніжністю й чуйністю: «Хоробрість завжди зв'язана з ідейністю. Хоробра людина ризикує й жертвує життям в ім'я якоїсь ідеї (батьківщина, віра, честь)» [6, с. 108]. Варто підкреслити, що риси національної вдачі передаються до наступних поколінь під впливом таких факторів, як географічне розташування, багатство ґрунтів, історична доля і впливають на кожну особистість протягом її існування (Б. Цимбалістий). Особливості окреслених факторів позначаються на поведінці, настанові, ментальності. За словами Б. Цимбалістого «хліборобське населення, розташоване на якомусь пограниччі, нагло знаходиться перед небезпекою постійної інвазії. Населення змушене до оборони. Коли це триває протягом кількох поколінь, настає зміна вдачі. Потреба оборони стає складником національної ідеології і традиції. Життя мусить проходити в постійній чуйності, в напруженості і активній постанові, як теж у суворості. Населення мусить бути готове вхопити зброю. Зростаюча дитина підсвідомо починає розвиватися на типі завойовника. Так теж під постійною загрозою кочовиків, міг витворитись в Україні XVI-XVII століття козацький тип, тобто тип вояка-хлібороба». Козаки були гідними нащадками героїко-патріотичних традицій своїх предків богатирської епохи в історичному поступі.

У нашій державі на сучасному етапі суспільством багато уваги акцентується на боротьбі, на жертвах, на нагнітанні та загостренні суперечностей, що презентується, як героїзація минулого. Журналісти відкрили цікаву тенденцію: у телепроекті «Видатні українці» сильні особистості далекого та відносно далекого минулого переважали «справжніх патріотів» ХХ століття. До першої десятки увійшли Ярослав Мудрий, М. Амосов, С. Бандера, Т. Шевченко, В. Чорновіл, В. Лобановський, Б. Хмельницький, Г. Сковорода, Леся Українка та І. Франко. Серед них класичних героїв-борців не так багато. Дослідники зауважують, що історичні герої сучасності чи недалекого історичного минулого не можуть об'єднувати українців, бо різні підходи при сприйнятті суспільних та політичних процесів в Австрійській та Російській імперіях відрізнялися. А тому складно поєднувати традиції західноєвропейського парламентаризму зі східним тиранічним способом утримання та утвердження влади [10, с. 73].

Журналісти доходять думки, що українські історичні герої на сучасному етапі розвитку суспільстві повинні не протиставлятися іншим, а інтегрувати їх бажання та прагнення, формувати основи толерантного багатонаціонального суспільства. Не потрібно порівнювати цінність та внесок кожного із героїв. Кожен з них по-своєму цінний і для історії, і для сучасності. Потрібно враховувати і те, що історичний герой своїми діями часто є актуальним у конкретну епоху.

У сучасному розуміння герой – людина, яка здійснює великі вчинки на благо людського суспільства. Герої – це носії сили й богатирського духу. Вони ідеальні особистості, не підвладні випадковостям середовища й перетворені в пластично цілісні індивідуальності, які завжди на стороні правди та добра. Поняття «жорстокість» для воїна відсутнє, адже бойова підготовка вчить, що ворог – то не людина. Для цих не-людей навіть придумують спеціальні назви.

Головна мета держави при створенні образу ворога під час війни – це якомога чіткіше розділити поняття «знищення ворога» і «вбивство», щоб перше сприймалося як гідне і як таке, що заслуговує похвали.

З одного боку ми маємо образ героя – ідеальну особистість, надлюдину, яка не піддається випадковостям середовища і завжди тримає сторону добра, а отже дотримується моральних норм, а з іншого – бійця, що перебуває в реальностях війни.

Сучасні українські герої – це люди, що поклали на вівтар незалежності власне життя та свободу; або такі, що своїми професійними досягненнями прославили Україну у певній сфері: культурі, освіті, науці, спорті тощо. Герой – людина, яка, долаючи перешкоди суспільства, особисті сумніви, борючись з системою, бере активну участь у побудові незалежної держави.

Про тип воїна АТО, як основний тип сучасного героя, написано не так уже й багато. Наукова література з цієї проблеми відсутня, але маємо художні та художньо-публіцистичні твори, а саме «Аеропорт» Сергія Лойка, «Чорне сонце» Василя Шкляра, «Маріупольський процес» Галини Вдовиченко, «Іловайськ» Євгена Положія, «2014» Владислава Івченка, «Майданний семестр» Кирила Галушка, де окреслено образ сучасного патріота в умовах неоголошеної війни. Усі публікації презентують українських бійців як героїв – людей, сильних духом. Ключовою рисою сучасного героя є стійкий моральний стержень: людяність, почуття власної гідності, любов до своєї держави, віра в Бога та людину загалом.

Інформаційне суспільство породжує властиві лише йому форми протистояння, і воно не обов'язково має бути збройним чи відкритим. Аналізу розвитку форм і способів ведення збройної боротьби в сучасних та майбутніх війнах (конфліктах) у вітчизняних та закордонних наукових публікаціях з військової тематики приділяється значна увага. Цій проблемі присвячено праці Р. Арзуманяна, О. Василенка, Н. Волошиної, Є. Магди, В. Горбуліна, О. Галаки, О. Ільяшова, Ю. Павлюка, В. Горбунова, С. Богданова, Р. Додонова та ін.

Характер сучасних та майбутніх війн напряму визначається тенденціями гібридизації. Гібридну війну можна у найзагальніших рисах визначити як сукупність заздалегідь підготовлених і оперативно реалізованих дій військового, дипломатичного, економічного, інформаційного характеру, спрямованих на досягнення стратегічних цілей. До складових гібридної війни відносяться традиційні та нестандартні загрози, тероризм, підривні дії, коли використовуються новітні чи нешаблонні технології для протидії перевазі супротивника у військовій силі. У гібридній війні буває важко визначити суперника, ти більше важко вести мову про правові, етичні та моральні норми.

Під час військового вторгнення в Україну, Російською Федерацією широко використаний більшовицький тип ведення війни, коли після світоглядного розколу населення країни, на окремих територіях держави створювалася паралельна нелегальна альтернативна влада, яка мала тісний зв'язок з Кремлем. З метою подальшого підтримання життєдіяльності такої проросійської влади та уникнення прямого порушення міжнародного права у галузі ведення війни, Російською Федерацією здійснюється поступовий підрив громадської довіри до офіційної влади, шляхом активної інформаційної, пропагандистської промивки місцевого населення, у поєднанні з диверсіями, вчиненими силами незаконних загонів злочинців, найманців і радикально налаштованих людей, організованими та керованими спецслужбами Росії.

За таких умов Україні був необхідний тип героя, що консолідував би суспільство. І цим героєм виявився боєць АТО. Презентантами його образу є любов до Батьківщини, можливість величезної духовної самовіддачі, здатності до самозречення заради іншого, віра, почуття власної гідності, чесність та безстрашність. Ключовою рисою сучасного героя є стійкий моральний стержень.

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ВИСВІТЛЕННЯ ОБРАЗУ ВОЇНА АТО В ГАЗЕТІ «33-Й КАНАЛ»

2.1 Газета «33-й канал» – вінницький обласний тижневик

«33-й канал» має найбільший тираж у Вінницькій області та є найпопулярнішою щотижневою газетою на Вінниччині. На сьогоднішній день «33-й канал» виходить загальним тиражем 92,5 тис. примірників, тому працівникам не віриться, що колись газеті довелося поборотися за місце під сонцем.

Засновники «33-го каналу» Анатолій Жучинський та Тетяна Редько разом з колективом у серпні 1991 року. Уперше створювали у Вінниці абсолютно новий інформаційний простір, вільний від партійного, владного чи будь-якого іншого диктату. За згадками працівників редакції, перші номери газети друкувалися й версталися на старій техніці мало не в коридорі, а відсутність фінансування замінив ентузіазм. Журналісти намагалися чесно висвітлити економічні, політичні, соціальні, культурні події краю кінця ХХ століття, встановлювали нові зв'язки з владою та громадськістю міста.

Тетяна Редько з жахом згадує 90-ті роки, коли «33-й канал» зазнав зазіхань різних кримінальних утворень, проте вистояв і зміцнив свої позиції на території Вінниччини.

Сьогодні «33-й канал» – видання, що забезпечує оперативне висвітлення подій, незалежний погляд та професійність виконання. Усе це приваблює читачів. Число «33» символізує істину й неупереджене ставлення до дійсності. Кредо газети: «Служити правді!». Газета видає додатки: «Молодіжна газета» та «Подільська радниця».

«33-й канал» виходить українською мовою у форматі А3 обсягом 24 сторінки щосереді.

Тематика газети – різнопланова. Політичні, економічні новини, культурне життя, молодіжна сторінка, кримінальна хроніка, найгучніші скандали. Крім того, у газеті завжди знаходиться місце для читацьких листів.

«33-й канал» – громадсько-політичне, аналітичне видання. Тому реклама в газеті займає не більше 30% друкованого обсягу. На сторінках газети мають змогу розмістити приватні оголошення усі жителі регіону. Колектив газети співпрацює із численними рекламними агентствами інших областей.

2.2 Бійці-вінничани АТО: аналіз газетних публікацій та їхня жанрова розмаїтість

Сучасне динамічне життя посилило соціалізуючу роль преси, яка мала в основу своєї діяльності покласти саме соціальний вимір усіх економічно-політичних і духовних процесів в умовах національного відродження.

Соціальна тема – складна й різноаспектна. До кола її питань належать і публікації на воєнну тематику.

Незважаючи на те, що на Сході України встановився відносний спокій, воєнна тематика на шпальтах вінницьких газет залишається однією з провідних. Зрозуміло, що кількість згадувань про війну залежить від інтенсивності подій у зоні АТО. Вінницька газета «33-й канал» приділяє увагу військовим не тільки під час бойових дій. Є ще дуже багато інших тем, як-от реабілітація поранених, соціальний захист військових, модернізація та ін.

При дослідженні поставленої проблеми комплексний аналіз матеріалів регіональної преси поєднувався з контент-аналізом, що дало змогу виявити весь масив статей і кореспонденцій, в яких у тому або іншому контексті презентований образ бійця АТО. Ми визначили, що публікацій про військових та АТО у газеті «33-й канал» за 2014-2015 рр. трапляються 167 разів й орієнтовно розподілили їх за такими провідними темами:

- модернізація та навчання;
- втрати (загибель, поранення на полі бою, полон);
- відзнаки (інформація про подвиги, відзнаку в боях, а також нагороди);
- зустріч військових з вінничанами;

- допомога військовим (зі сторони волонтерів, влади, політиків та звичайних мешканців);
- несправедливість, з якою зіткнулися ветерани;
- мобілізація;
- вшанування загиблих героїв на Батьківщині;
- надзвичайні ситуації (ДТП, злочини, винуватцями яких були військові);
- інформація про важливі події з передової.

Найчисельнішою є тематична група **про втрати бійців у зоні АТО** (загибель бійців, поранення на полі бою, полон тощо). Із досліджених матеріалів до цієї групи ми віднесли такі: *«Із полону бойовиків звільнили майора Валерія Шмигельського»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 2); *«Загиблого солдата Вадима Наумова шукали 3 місяці в АТО»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 3); *«Боець Андрій «Таксист» похоронив 6-х друзів, що прикривали вогнем «кіборгів» аеропорту»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 6); *«Сумський артилерист Роман Головка, який горів живцем під російським обстрілом, але вижив, лікується у Немирові»* (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 6); *«Василя Кіріса із Літениці підступно розстріляли російські морські піхотинці під час чергового припинення вогню»* (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 10); *«Жмеринчанин Ігор Сас камазом вивозив трупи своїх побратимів»* (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 11); *«Через розрив аорти помер солдат Віталій Білоус»* (33-й канал. – 10 грудня, 2014. – С. 5); *«Загинув вінницький офіцер Іван Бенера»* (33-й канал. – 10 грудня, 2014. – С. 7); *«У зоні АТО загинув вінницький боець «Айдара» й волонтер Олександр Захарчук»* (33-й канал. – 3 грудня, 2014. – С. 3); *«Терористи з тіл загиблих бійців виклали дороговказ «Вітаємо у пеклі»* (33-й канал. – 3 грудня, 2014. – С. 7); *«Вінниця прощалася із Олександром Каплінським, який загинув за 2 години до відпустки»* (33-й канал. – 26 листопада, 2014. – С. 4); *«19 вінничан досі у полоні та безвісти зниклі»* (33-й канал. – 19 листопада, 2014. – С. 4); *«Здався у полон заради поранених»* (33-й канал. – 12 листопада, 2014. – С. 7);

«20-річний вінничанин-фронтовик паралізований після боїв» (33-й канал. – 5 листопада, 2014. – С. 4); «Вісім обвуглених розірваних тіл зібрали на дорозі смерті між 32 та 31 блокпостами» (33-й канал. – 5 листопада, 2014. – С. 5); «Мама вінницького військовополоненого сама поїхала до ДНРівців визволяти сина із полону» (33-й канал. – 8 жовтня, 2014. – С. 3); «Мама збитого пілота вимолила у сепаратистів тіло сина та його друга» (33-й канал. – 1 жовтня, 2014. – С. 2); «Коли дружина потрапила в полон, Василь дізнався, що вона воює, як і він, на Сході» (33-й канал. – 17 вересня, 2014. – С. 3); «Майже 40 солдатів нині лікуються у Вінницькому госпіталі» (33-й канал. – 23 липня, 2014. – С. 12); «Чорний тиждень на Вінниччині: втратили 9 військовослужбовців» (33-й канал. – 30 липня, 2014. – С. 2); «Загинули, бо захищали Україну» (33-й канал. – 16 липня, 2014. – С. 3); «На Донеччині загинуло двоє наших бійців» (33-й канал. – 30 березня, 2016. – С. 2); «З трьома кіборгами попрощалися у Вінниці» (33-й канал. – 8 квітня, 2015. – С. 2); «У зоні АТО помер Анатолій Скрипник» (33-й канал. – 23 березня, 2016. – С. 5); «Леонід Шірнап ніколи не покидав бойовий пост» (33-й канал. – 6 січня, 2016. – С. 10); «Вінницького АТОшника Сергія Васильєва вбили у Києві російські диверсанти» (33-й канал. – 17 лютого, 2016. – С. 3); «Калинівські АТОшники попрощалися з бойовим побратимом» (33-й канал. – 10 лютого, 2016. – С. 4).

Другою за чисельністю публікацій виявилася тематична група про **вшанування живих та загиблих захисників України** (інформація про подвиги, відзнаку в боях, а також нагороди). Наприклад: *«Два фільми «Герої не вмирають» зняли вінничани» (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 12); «Чи стане героєм України боєць Док, що вивів із оточення 32-й блокпост вінничан?» (33-й канал. – 10 грудня, 2014. – С. 1); «Зірку героя пілоту Дімі Майбороді дали посмертно» (33-й канал. – 10 грудня, 2014. – С. 5); «Орденем Богдана Хмельницького нагородили нашого земляка під Луганськом» (33-й канал. – 12 листопада, 2014. – С. 12); «Кіборги з «пекельного аеропорту» відкривали у Вінниці виставку» (33-й канал. – 24 червня, 2015. – С. 9);*

«Помахом крил літака побратими привітали Костянтина Могилка під час відкриття йому пам'ятника» (33-й канал. – 10 червня, 2015. – С. 10); «Герою України Дмитру Майбороді відкрили дошку на рідній школі» (33-й канал. – 13 травня, 2015. – С. 9); «П'ятий сезон фонтана Roshen присвятили подіям на Майдані й воїнам АТО» (33-й канал. – 29 квітня, 2015. – С. 10); «Яблуневий сад на честь Вадима Проніна посадили у Зятківцях» (33-й канал. – 22 квітня, 2015. – С. 3); «Нагороду за мужність отримав Михайло Саволюк...» (33-й канал. – 8 квітня, 2015. – С. 2); «Україна має свого національного героя» (33-й канал. – 16 березня, 2016. – С. 3). «Люди, не забувайте синів, що віддали життя за вас» (33-й канал. – 27 січня, 2016. – С. 5); «Кіборги з усієї України ідуть до Вінниці на День пам'яті бойових друзів» (33-й канал. – 20 січня, 2016. – С. 4).

Публікації такого типу найгрунтовніше передають образ сучасного воїна-патріота. Наприклад, у статті *«Яблуневий сад на честь Вадима Проніна посадили у Зятківцях» (33-й канал. – 22 квітня, 2015. – С. 3)* йдеться про те, що учні та працівники місцевої школи підготували майданчик, розбили сад і, спільно із родиною полеглого в боях за Україну Вадима Проніна громадою села дбайливо посадили кожне деревце. Мешканці назвали його «Сад пам'яті Вадима». З опису читач дізнається, що Вадим Олександрович Пронін народився 20 вересня 1980 року в селі Зятківці Гайсинського району, навчався старанно, був активістом шкільного життя, брав участь у шкільних та районних олімпіадах з природничих наук, грав у футбол, волейбол, теніс, займав призові місця у районних змаганнях з легкої атлетики, особливо з бігу на довгі дистанції. Автор також зазначає, що боєць проходив строкову службу в Збройних Силах України. Після армії повернувся додому і вступив у Рівненське вище професійне училище ДСО при МВС України. Після навчання переїхав до м. Києва, де працював інспектором супроводу інкасацій. В останні роки Вадим Пронін проживав у місті Гайсин разом із дружиною та сином. Вадим не байдуже ставився до подій Майдану взимку, а тому ще у травні 2014 року записався добровольцем. 1 серпня 2014 року

його призвали на військову службу по мобілізації. Два тижні проходив підготовку у місті Мукачево, що на Закарпатті. З 31 серпня 2014 року Вадим Олександрович – учасник антитерористичних дій в Україні. Вадим знаходився у спецвідділі (снайпери) та займав посаду завідуючого відділенням. 4 листопада загинув під час виконання службових обов'язків біля міста Дебальцеве. Автор не героїзує Вадима як учасника боротьби за соборність України, він пише про нього, як про звичайного чоловіка, який відчув потребу відстояти власне право й право своєї держави. Можливо, він не отримав зірку героя, проте земляки пам'ятають про цього мужнього бійця та увіковічили його славу по-своєму.

Часто на сторінках газети за досліджуваний період трапляються публікації **про допомогу військовим** волонтерів, влади, політиків та звичайних мешканців. До цієї тематичної групи належать такі статті: *«Російський актор Анатолій Пашинін підтримав «кіборгів» у Донецькому аеропорту»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 8); *«400 пар валянків для 9-го батальйону купили «33-й канал» і громада Вінниці»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 9); *«Повертайся живим! – скандувала школа бійцю «Адміралу»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 10); *«50 відер «Олів'є» а новорічну ніч везе на передову волонтер Юрій Тира»* (33-й канал. – 24 грудня, 2014. – С. 11); *«Священики з Вінниці відвідали батальйон «Айдар»* (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 10); *«Дмитро Брояк продає ікони, щоб допомогти військовим у АТО»* (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 12); *«40 кг вареників для фронту зіпили наші журналісти та небайдужі вінничани»* (33-й канал. – 3 грудня, 2014. – С. 7); *«Балаклави військовим в'яже 72-річна бабуся із Гайсинщини»* (33-й канал. – 26 листопада, 2014. – С. 10); *«Вінничани в АТО отримали валянки, сало і обереги від дітей»* (33-й канал. – 5 листопада, 2014. – С. 2); *«300 літрів заправки для борцю приготувала вінничанка для військових»* (33-й канал. – 5 листопада, 2014. – С. 11); *«Барчани виготовляють буржуйки для бійців АТО»* (33-й канал. – 29 жовтня, 2014. – С. 9); *«Сергій Кудлаєнко та Анатолій Слівінський разом із бійцями АТО*

зібрали міжнародний форум «Ветерани війни за мир» (33-й канал. – 30 березня, 2016. – С. 10);»Шкарпетки для наших солдатів в'яже 85-річна пенсіонерка з Ямполя» (33-й канал. – 22 жовтня, 2014. – С. 16). Так, у статті «Балаклави військовим в'яже 72-річна бабуся із Гайсинщини» (33-й канал. – 26 листопада, 2014. – С. 10) не описується подвиг бійців АТО, однак він возвеличується по-іншому: авторка пише про пенсіонерку Людмилу Наводну з села Рахнів на Гайсинщині, яка всією душею вболіває за солдатів та допомагає їм: вона для українських військових сплела більше десяти балаклав. Бабуся хворіє, їй важко ходити, але коли почалась війна, вона не могла не допомогти військовим. У публікації зазначається: «Повертайся, онучку, живим та здоровим!» – саме з такими побажаннями бабуся Людмила Іванівна звертається до кожного солдата. І сподівається: теплі слова допоможуть нашим бійцям перемогти». Отож, доводить автор, герої б'ються на сході не дарма.

Нерідко «33-й канал» оприлюднює *інтерв'ю з бійцями АТО*: «Як командир «Айдара» розрулював ситуацію у Вінниці» (33-й канал. – 17 грудня, 2014. – С. 4); «Солдати просять написати правду» (33-й канал. – 12 листопада, 2014. – С. 3); «Про пекло війни із вуст вінничан» (33-й канал. – 1 жовтня, 2014. – С. 4); «Комбат «Дніпро-1» Юрій Береза: наш підрозділ – це як міні-Україна» (33-й канал. – 1 жовтня, 2014. – С. 6); «Завжди тримала палець на кільці гранати, щоб підірватися...» (33-й канал. – 24 вересня, 2014. – С. 5); «Вінницький медик про бої у Дебальцевому» (33-й канал. – 24 лютого, 2016. – С. 9); «Дружина військового лікаря із 93-ї бригади, Андрія Грачова, уперше розповіла пресі про свого знаменитого чоловіка» (33-й канал. – 18 березня, 2015. – С. 7); «Вінницький розвідник про бої у Дебальцевому» (33-й канал. – 25 лютого, 2015. – С. 5); «Воюю в Щасті, де загинув мій товариш...» (33-й канал. – 3 лютого, 2016. – С. 6); «Одкровення від старшини «Айдара» (33-й канал. – 19 листопада, 2014. – С. 7).

Кільканадцять разів упродовж 2014-2016 рр. газета публікувала матеріали *про повернення бійців додому та зустріч військових з*

вінничанами; «З «дороги смерті» вінничани повернулися додому» (33-й канал. – 19 листопада, 2014. – С. 2); «З фронту приїхали два Сергії – перший привіз тіло побратима, другий – чекає народження донечки» (33-й канал. – 12 листопада, 2014. – С. 5); «З короваєм та оркестром зустріли у Вінниці 9 батальйон» (33-й канал. – 5 листопада, 2014. – С. 3); «Хлопчаки стискали кулаки, слухаючи розповіді бійців про війну з сепаратистами» (33-й канал. – 15 жовтня, 2014. – С. 29); «Народний депутат відвідав сім'ї поранених та загиблих» (33-й канал. – 13 серпня, 2014. – С. 12); «Чому біля Немирова наша влада проігнорувала зустріч героїв-прикордонників?» (33-й канал. – 13 серпня, 2014. – С. 3).

Важливою темою газети є **соціальний захист учасників АТО**: *«Скільки беруть з бійців АТО за оформлення земельної ділянки?» (33-й канал. – 5 листопада, 2014. – С. 7); «Лікарю-орденоносцю, що 10 місяців уже оперує в АТО, прийшла повістка з розшуком» (33-й канал. – 10 червня, 2015. – С. 9); «Чому безкоштовні ліки для учасників АТО можна «дістати» тільки з журналістами і скільки грошей виділено на лікування бійців» (33-й канал. – 27 січня, 2016. – С. 9); «Після 2 років в АТО бійці не можуть отримати статус учасника бойових дій» (33-й канал. – 30 березня, 2016. – С. 4).* Рідше трапляються публікації про психологічну допомогу воїнам АТО, про те, як українські військові долають стрес, отриманий у боях та наскільки їм важлива підтримка родини, друзів, суспільства, настільки необхідно відчувати себе героями для своїх співвітчизників. Таких статей, на наш погляд, треба більше, адже суспільству потрібна не тільки свіжа інформація з місця подій, а й матеріали, які спонукають до роздумів й висновків, для формування свідомого ставлення до світу.

До кола актуальних питань газети належить й **мобілізація в зону АТО**. Наприклад: *«9-й батальйон на ротації: У річницю Майдану 70 бійців поїхали на війну» (33-й канал. – 26 листопада, 2014. – С. 4); «Посаду директора школи на військову форму змінив Олексій Кутник із Шаргородщини» (33-й*

канал. – 29 жовтня, 2014. – С. 7); «Доки Руслан Заболотний перебував у АТО, його звільнили з роботи» (33-й канал. – 20 травня, 2015. – С. 7).

Нерідко на сторінках «33-го каналу» читаємо **про події з передової**: «День гідності і свободи на передовій зустрів наш кореспондент» (33-й канал. – 26 листопада, 2014. – С. 4); «9 батальйон приєднали до 30-ї житомирської бригади» (33-й канал. – 29 жовтня, 2014. – С. 2); «Брехня про 32-й блокпост перетворила «дорогу життя» на «дорогу смерті» (33-й канал. – 29 жовтня, 2014. – С. 4); «У вогняному пеклі – нацгвардійці з Вінниці» (33-й канал. – 22 жовтня, 2014. – С. 3); «Сергій скрипник зіграв «фронтове весілля» (33-й канал. – 8 жовтня, 2014. – С.42); «Ведеться активна підготовка української армії до зими» (33-й канал. – 8 жовтня, 2014. – С. 11); «Після АТО Олексій Порошенко повернувся до Бершаді» (33-й канал. – 24 вересня, 2014. – С. 3); «Двох солдатів із Вінниччини звільнили з полону» (33-й канал. – 17 вересня, 2014. – С. 3); «Іловайський котел: загиніли та ті, хто вижив...» (33-й канал. – 17 вересня, 2014. – С. 5); «З Донецької неволі випустили Віктора Пугача із Сокільця» (33-й канал. – 10 вересня, 2014. – С. 3); «101 прикордонник з Могилева захищає «Довжанський», одну з найгарячіших точок Сходу» (33-й канал. – 6 серпня, 2014. – С. 2); «У батальйоні «Айдар» воює вінницьке подружжя» (33-й канал. – 6 серпня вересня, 2014. – С. 12); «Командир «Айдара» та начальник штабу – вінничани» (33-й канал. – 23 липня, 2014. – С. 7); «На фронті стає все більше професіоналів» (33-й канал. – 3 червня, 2015. – С. 4); «Військовий фельдшер Максим Красиловець 93 доби був у полоні «ДНР» та лікував бійців» (33-й канал. – 20 травня, 2015. – С. 9); «Мати трьох дітей із Козятина воює в «Айдарі» (33-й канал. – 25 лютого, 2015. – С. 2); «Серед кіборгів було четверо вінничан» (33-й канал. – 28 січня, 2015. – С. 3); «Чому вінницьких військових під донецьким аеропортом ворог називав «легіоном НАТО»?» (33-й канал. – 20 січня, 2016. – С. 7).

Іноді на шпальтах газети трапляються матеріали **про надзвичайні ситуації** (ДТП, злочини, винуватцями яких були військові): «Боєць АТО

застрелив односельчанина, бо той обізвав його побратимів-військових» (33-й канал. – 9 березня, 2016. – С. 5); «Підірвав себе гранатою демобілізований нацгвардієць» (33-й канал. – 10 лютого, 2016. – С. 2). Такі матеріали, звісно, мають швидше сенсаційний, аніж інформаційний характер та не відображають кола питань, які є важливими для нашого дослідження.

Часто матеріали про військових і учасників АТО у «33-му каналі» висвітлюються опосередковано, через інші теми. Як наприклад, стаття *«Вантаж для АТО став поперек горла селищній голові Тростянця?» (33-й канал. – 15 липня 2015 року. – С. 4). У ній йдеться про те, що зараз допомога для бійців АТО стала справою честі багатьох українців. Такого піднесення патріотизму й самовіддачі Україна не знала багато років. Але не всім дано зрозуміти злети душі українців, бо коли благодійний фонд «Добродар» і його голова готували до відправлення 22-тонну вантажівку з продуктами та спорядженням для батальйону військових, що дислокуються в зоні АТО, волонтерська активність громади не прийшлась до душі селищній голові.*

Матеріали інформаційних жанрів, що мають новинну цінність, виразно поділяються на сенсаційні й інформувальні. До перших належать: а) публікації кримінального характеру, в яких задіяні учасники АТО, наприклад, кореспонденція *«Боець АТО застрелив односельчанина...» (33-й канал. – 9 березня, 2016. – С. 5), у якій ідеться про те, що 36-річний боець АТО, застрелив біля кафе односельця, якого знав із дитинства, бо той нібито називав лайливими словами його побратимів-військових; б) проблемні публікації, що стосуються виявлених порушень, проблем, недоліків військової сфери. Так, у статті *«Пільги АТОшникам: як має бути і як насправді» (33-й канал. – 6 листопада 2015. – С. 7) аналізують чи піклується держава про ветеранів бойових дій, висвітлюються недоліки соціального захисту учасників АТО. Інформувальні матеріали представлені великою кількістю різноматичних публікацій. Наприклад, у статті *«Ведеться активна підготовка української армії до зими» (33-й канал. – 8 жовтня, 2014. – С. 11) Б. Ковалій зазначає, що в Україні наявні усі необхідні ресурси***

для підготовки війська до існування в зимових умовах, перераховує заходи, які здійснює держава для належного забезпечення військових тощо.

Аналітика на сторінках «33-го каналу» представлена переважно жанрами кореспонденції, рідше – інтерв'ю й носить інформаційно-аналітичний характер. Тематику цього напрямку висвітлюється у формі аналітичних інтерв'ю, аналітичної кореспонденції, та аналітичного коментаря. Усі ці жанри припускають обов'язкову наявність яскраво вираженого аналітичного начала, пріоритетність компетентного, часом наукового, осмислення проблеми чи процесу над простим інформуванням. Наприклад, матеріал В. Володимирової «*Про пекло війни із вуст вінничан*» (33-й канал. – 1 жовтня, 2014. – С. 4) – це не тільки бесіда з бійцями АТО Віктором й Олександром, у якій вони розповідають про ситуацію на передовій, а й намагання автора осмислити причини такого стану справ, заглиблення в сутність предмета розмови. Публікації аналітичних жанрів, розкривають проблему у всій її повноті. Допомагають читачам, застосовувати цифрові данні, розкрити причини і недоліків сьогодення більш глибоко, детально.

Образ справжнього сучасного героя, який формує газета «33-й канал» можна схарактеризувати, опираючись на статтю Т. Редько «*Ти плоть і кров великого народу: Пам'ятка громадянину України*» (33-й канал. – 27 серпня 2014 року. – С. 3). Боець АТО – це, насамперед, громадянин України за духом, а не за документами, людина, що відчуває відповідальність не тільки за власне життя чи благополуччя своєї родини, а й та, що живе турботами свого народу, відчуває обов'язок перед державою й піклується про її майбутнє, адже розуміє взаємозалежність між добробутом нації та добробутом кожного її члена.

Образ бійця АТО, презентований газетою «33-й канал» можна схарактеризувати в кількох іпостасях: боець-захисник країни, боець-батько, боець-син, боець-чоловік, боець-брат, боець-друг.

Образ бійця АТО як батька бачимо в публікації *«Валерій Трофимчук за 5 годин до загибелі в АТО отримав посилку від доці Ані з малюнком її ручки»* (33-й канал. – 12 серпня 2015. – С. 7). 48-річний розвідник Валерій Трофимчук загинув від міни, яка розірвалася під його ногами. За декілька годин до загибелі чоловіка, волонтер Юлія Вотчер передала йому посилку від дружини та доньки. Розповідає, що Валерій мав погане передчуття, і в його очах читалися думки не про війну, а вже, мабуть, про дружину та доньку Аню. Дружина бійця каже, що їхня дворічна Аня з моменту смерті тата, постійно його кличе і дуже сумує за ним. Можемо чітко проаналізувати образ бійця АТО як батька у цій публікації, адже Валерій пішов на передову заради світлого майбутнього країни та мирного життя своєї дочки.

Образ бійця як сина простежуємо в інтерв'ю з мамою Івана Чаплія: *«Загадкова смерть: 25-річний борець АТО помер через серцеву недостатність»* (33-й канал. – 3 березня 2016. – С. 4). Жінка розповідає, що їй важко змиритися із втратою сина, адже вона й досі не знає справжньої причини його смерті. З її слів зрозуміло, що сім'я бідувала, але освіту отримали усі їхні п'ятеро дітей. Іван був єдиним із класу, хто пішов до армії. Це свідчить про небайдужість до Батьківщини, готовність захищати свою сім'ю та патріотичний дух.

Образ бійця АТО як захисника країни у кореспонденції з назвою *«Бійця АТО судять за «останній» патрон. Рідні переконані, що Володимир не винен і його хочуть підставити»* (33-й канал. – 21 квітня 2015. – С. 9). У цій публікації Володимира Огородника, бійця «Айдара» представлено в образі мужнього, сміливого, впевненого у собі захисника держави. Батько героя АТО розповідає про те, що його сина було тричі поранено, але ні поранення, ні утиски студентів на Майдані не налякали хлопця, і після цього Володимир поїхав на полігон як доброволець «Айдара».

Образ бійця АТО як брата аналізуємо у публікації, яку надіслала сестра добровольця: *«Пишаюся братом-героєм. Він виконав свій обов'язок перед Україною»* (33-й канал. – 1 квітня 2015. – С. 5). Володимир Полупанов був із

багатодітної сім'ї. Його мрія стати військовим і захищати свою сім'ю здійснилася. У його образі простежуємо такі риси, які притаманні сучасному українському воїнові-захисникові. Він є уособленням мужності, а своїм вчинком доказав, що здатний до самопожертви: ціною власного життя врятував 20-річного старшого лейтенанта від ворожої кулі.

Отже, характерні риси воїна-захисника, які присутні у героїв публікацій, мають позитивний суспільний резонанс, засвідчують єдність уявлень про те, яким має бути герой. Ці риси чітко вимальовують також унікальний типаж «лицаря». Його сутність розкривається як доблесть воїна-захисника, мужність і хоробрість якого була відображена на шпальтах обласної газети «33-й канал».

Проаналізувавши публікації про бійців АТО у різних образах, варто сказати, що на першому місці у них – цінність своєї землі, захист своїх близьких та рідних. Можемо стверджувати, що особливе значення та місце у житті українців мають ідеали воїна-героя, бійця АТО, який, ризикуючи або жертвуючи своїм життям, захищає та рятує свій народ.

Бійці АТО на сторінках газети зображені мужніми, безстрашними, сильними, але водночас, гуманними, чесними, добрими, працьовитими. Вони кожного дня зустрічаються зі смертю, але не здаються, вірять у перемогу. Добра й щоразу всіма своїми діями та словами утверджують життя.

Жанрова й проблемно-тематична різноманітність при розробці соціальної проблематики – важлива умова підвищення ролі преси у справі забезпечення гласності. Публікації про героїв АТО на сторінках газети «33-й канал» засвідчують намагання журналістів не лише оперувати фактами, створити картину подій, описати суспільне тло, а й прагнення проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки, дослідити певні закономірності процесів і явищ, що стосуються воєнної тематики.

Вінницька газета «33-й канал» приділяє багато уваги публікаціям про українських військових. Найчисельнішою тематичною групою є статті про втрати у зоні АТО (загибель бійців, поранення на полі бою, полон тощо).

Другою за чисельністю публікацій виявилася тематична група про вшанування живих та загиблих захисників України (інформація про подвиги, відзнаку в боях, а також нагороди). Часто на сторінках газети за досліджуваній період трапляються публікації про допомогу військовим зі сторони волонтерів, влади, політиків та звичайних мешканців. Нерідко «33-й канал» оприлюднює інтерв'ю з бійцями АТО. Кільканадцять разів упродовж 2014-2016 рр. газета публікувала матеріали про повернення бійців додому та зустріч військових з вінничанами. Важливою темою газети є соціальний захист учасників АТО. Рідше трапляються публікації про психологічну допомогу воїнам АТО, про те, як українські військові долають стрес, отриманий у боях та наскільки їм важлива підтримка родини, друзів, суспільства, настільки необхідно відчувати себе героями для своїх співвітчизників. До кола актуальних питань газети належить й мобілізація в зону АТО. Нерідко на сторінках «33-го каналу» читаємо про події з передової: Іноді на шпальтах газети трапляються матеріали про надзвичайні ситуації (ДТП, злочини, винуватцями яких були військові), але такі матеріали, звісно, мають швидше сенсаційний, аніж інформаційний характер та не відображають кола питань, які є важливими для нашого дослідження.

Матеріали інформаційних жанрів, що мають новинну цінність, виразно поділяються на сенсаційні й інформувальні. До перших належать: публікації кримінального характеру, в яких задіяні учасники АТО, та проблемні публікації, що стосуються виявлених порушень, проблем, недоліків військової сфери. Інформувальні матеріали представлені великою кількістю різноматематичних публікацій. Аналітика на сторінках «33-го каналу» представлена переважно жанрами кореспонденції, рідше – інтерв'ю й носить інформаційно-аналітичний характер.

ВИСНОВКИ

Патріотизм є елементом системи духовних цінностей людини. Він не надається людині із народженням на генному рівні, а формується під впливом соціуму. У кожную історичну епоху існувала відповідна форма патріотизму, яка визначалась існуючими суспільними відносинами. Патріотизм є особливою духовною цінністю, оскільки він виступає гарантом єднання, гармонізації сучасного українського суспільства, збереження його самобутності й культурної своєрідності в полігамному людському співтоваристві.

Ядром патріотизму, його основною складовою є любов до малої й великої Батьківщини, що проявляється у вірі й безкорисливості, готовності до самовідданої праці заради процвітання держави, здатності до самопожертви при захисті її інтересів від загроз й спроможність консолідувати суспільство.

Сьогодні, коли в соціумі відбуваються якісні трансформаційні процеси з розбудови самостійної, незалежної і суверенної держави, українці, як ніколи, усвідомлюють свою причетність до національного життя держави та відповідальність за її майбутнє. Але з-поміж багатьох тисяч наших співвітчизників вирізняються люди, що є справжніми героями сучасності – бійці АТО, які захищають право України на існування й стоять на сторожі нашого миру та спокою.

Напевно, немає жодного українського часопису, який би не висвітлював воєнну тематику. Незважаючи на те, що на Сході України встановився відносний спокій, ця тематика на шпальтах вінницьких газет залишається однією з провідних. Найтиражніша вінницька газета «33-й канал» також приділяє увагу цій темі.

Проаналізувавши змістове наповнення «33-го каналу» за три останні роки, ми визначили, що публікацій про військових та АТО у цьому періодичному виданні трапляються 167 разів й орієнтовно розподілили їх за такими провідними темами: модернізація та навчання воїнів; втрати

(загибель, поранення на полі бою, полон); відзнаки (інформація про подвиги, відзнаку в боях, а також нагороди); зустріч військових з вінничанами; допомога військовим (зі сторони волонтерів, влади, політиків та звичайних мешканців); несправедливість, з якою зіткнулися ветерани; мобілізація; вшанування загиблих героїв на Батьківщині; надзвичайні ситуації (ДТП, злочини, винуватцями яких були військові); інформація про важливі події з передової та інтерв'ю з учасниками АТО.

Матеріали про героїв АТО на сторінках газети «33-й канал» засвідчують намагання журналістів не лише оперувати фактами, створити картину подій, описати суспільне тло, а й прагнення проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки, дослідити певні закономірності процесів і явищ, що стосуються воєнної тематики. Висвітлюючи події АТО, журналісти використовують, поряд із інформаційними матеріалами (замітка, репортаж), публікації аналітичних жанрів – статтю, кореспонденцію тощо.

Більшість статей спрямовані на висвітлення подвигу українських військових, які постають перед читачами славними нащадками козаків, свободолюбними, відкритими, справедливими, мужніми, порядними, гідними друзями та відповідальними громадянами своєї держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. 33-й канал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://33kanal.com>.
2. Арзумян Р.В. Определение войны в 21 веке. Обзор XXI ежегодной конференции по стратегии Института стратегических исследований Армейского военного колледжа, 6-8 апреля 2010 / Р.В. Арзумян. – Ереван, 2011. – 60 с.
3. Бех І., Чорна К. Національна ідея в становленні громадянина-патріота України (програмно-виховний контекст) [Електронний ресурс] / І. Бех, К. Чорна. – Режим доступу: <http://www.ippo.if.ua/predmety/vrobota/media>.
4. Бочковський І., Сірополко С. Українська журналістика на тлі доби / І. Бочковський, С. Сірополко. – Мюнхен. – 1993.
5. Василенко О. В. Основні світові тенденції розвитку озброєння та військової техніки для ведення війн у майбутньому / О. В. Василенко // Наука і оборона. – 2009. – № 4. – С. 18–22.
6. Ващенко Г. Виховний ідеал / Г. Ващенко. – Полтава: «Полтавський вісник», 1994. – 190 с.
7. Воїн: презентували фотопроєкт про історію українського війська [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://lovelylife.in.ua/noviny-dna/voyn-prezentuvaly-fotoproekt-pro-istoriyu-ukrayinskogo-vijska.html#>.
8. Волошина Н. М. Використання поняття «патріотизм» в інформаційній війні / Н. М. Волошина // Шляхи і механізми забезпечення інформаційно-психологічної безпеки держави і суспільства: матеріали III міжвідомчого наук.-практ. сем., 17 груд. 2009 р. – К.: ВІ КНУ, 2009. – С. 7-13.
9. Волошина Н. М. До сучасного розуміння патріотизму / Н.М. Волошина // Політологічний вісник: [зб. наук. праць]. – К.: «ІНТАС», 2009. – Вип.40. – С. 66-78.

10. Волошина Н. М. Соціально-філософський вимір патріотизму сучасного українського суспільства / Н. М. Волошина // Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філософських наук за спеціальністю 09.00.03 – соціальна філософія та філософія історії. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2010.

11. Волошина Н. М. Співвідношення понять «національна ідея» та «патріотизм суспільства»/ Н. М. Волошина // Гілея (науковий вісник): [зб. наук. праць] / [гол. ред. В.М. Вашкевич]. – К., 2009. – Вип. 23. – С. 271-279.

12. Волошина Н.М. Філософські погляди на сутність патріотизму як інформаційно-психологічну складову інформаційної безпеки / Н. М. Волошина // Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони: Науково-практичний журнал. – К.: НАОУ, 2009. – Вип.1[4]. – С. 72-75.

13. Галака О. М., Ільяшов О. А., Павлюк Ю. М. Основні тенденції розвитку та ймовірні форми воєн і збройних конфліктів майбутнього / О. М. Галака, О. А. Ільяшов, Ю. М. Павлюк // Наука і оборона.– 2007.– № 4.– С. 10-15.

14. Горбулін В. П. «Гібридна війна» як ключовий інструмент російської геостратегії реваншу [Електронний ресурс] / В.П. Горбулін. – Режим доступу: http://texty.org.ua/pg/news/editorial/read/58061/Konceptualna_statta_Gorbulina_Gibrydna_vijna_jak_kluchovuj.

15. Гуржи В. Наслідки реалізації доктрини «руській мір» в Україні [Електронний ресурс] / В. Гуржи. – Режим доступу: <http://uisgda.com/analituka/1179-naslidki-realizatsiyi-doktrini-russkiy-mir-v-ukrayini>.

16. Додонов Р. Криза, війна чи конфлікт – як коректно називати події на сході України? [Електронний ресурс] / Р. Додонов. – Режим доступу: <http://uisgda.com/analituka/1181-kriza-viyna-chi-konflikt-yak-korektno-nazivati-podiyi-na-shodi-ukrayini>.

17. Додонов Р. Східноукраїнський конфлікт у дзеркалі концепції циклічного насилля [Електронний ресурс] / Р. Додонов. – Режим доступу: <http://uisgda.com/analituka/1193-shidnoukrayinskiy-konflikt-u-dzerkali-kontseptsiiy-tsiklichnogo-nasillya>.
18. Додонова В. Соціалістичні аберації Донбасу і консервативна модернізація Росії [Електронний ресурс] / В. Додонова. – Режим доступу: <http://uisgda.com/analituka/1245-sotsialistichni-aberatsiyi-donbasu-ikonservativna-modernizatsiya-rosiyi>.
19. Корнієнко С. Путін веде в Україні гібридну війну – генерал Каппен [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org/content/article/25363591.html>.
20. Крупський І. Національно-патріотична журналістика України / І. Крупський. – Л., 1995.
21. Кузьмович А. В. Эволюция взглядов на теорию современной войны // Армия и общество. – № 1 (33) / 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/evolyutsiya-vzglyadov-nateoriyu-sovremennoy-voyny>.
22. Магда Є. М. Гібридна війна: сутність та структура феномену [Електронний ресурс] / Є. М. Магда. – Режим доступу: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/viewFile/2489/2220.
23. Михайлин І. Основи журналістики: Підручник. Вид. 3-є доп. і поліп. / І. Михайлин. – К.: ЦУЛ, 2002. – 284 с.
24. Москаленко А. Теорія журналістики: Навчальний посібник / А. Москаленко. – К., 2003. – 344 с.
25. Недопитанський М. Сучасна українська періодика: типологічний аспект [Електронний ресурс] / М. Недопитанський // Електронна бібліотека Інституту журналістики. – Режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php>.
26. Скворець В. Моделі мирного врегулювання східноукраїнського конфлікту [Електронний ресурс] / В. Скворець. – Режим доступу:

[http://uisgda.com/analituka/1213-modeli-mirnogo-vregulyuvannya-shidnoukra
yinskogo-knfliktu](http://uisgda.com/analituka/1213-modeli-mirnogo-vregulyuvannya-shidnoukra
yinskogo-knfliktu).

27. Українська правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://www.pravda.com.ua>.